

Josip Babić*

Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Hrvatska

IN MEMORIAM
PROF. DR MIRKO KRIVOKAPIĆ (1933–2017)

nekrolog
UDC 811.112.2:929Krivokapić M.

Prof. dr. Mirko Krivokapić, redovni profesor Univerziteta u Beogradu u penziji, jedan je od poslednjih „predratnih“ germanista na beogradskom Filološkom fakultetu, tj. jedan od poslednjih univerzitetskih germanista u Beogradu i Srbiji koji su rođeni pre Drugog svetskog rata. Poreklom iz porodice crnogorskih korena, čitavo školovanje, pa i čitav životni i radni vek proveo je u Beogradu. Uprkos teškim i neočekivanim životnim okolnostima, kao što su rani gubitak oca i ratne beogradske prilike, opredelio se za studije germanistike, bez obzira na to što su u ono vreme bile srazmerno nepopularne, i uspešno ih završio 1959. godine. Kao talentovan i uspešan student, na inicijativu tadašnjeg šefa Katedre za germanistiku prof. dr Miljana Mojaševića 1962. godine primljen je za asistenta za Nemačku književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Nedugo potom dobio je priliku za naučno i stručno usavršavanje u Getingenu. Ovaj boravak u Getingenu prerašće u izuzetno značajan temelj dalje naučne karijere profesora Krivokapića, ali i njegovog privatnog života. Naime, on u Getingenu nije samo prikupio znanja i materijal za doktorsku disertaciju, nego je tamo sreo i buduću suprugu, sa kojom će provesti čitav život. Stalni kontakti sa nemačkim govornim područjem i brojni studijski i privatni boravci u svim germanofonim zemljama u narednim decenijama će mu omogućiti da se razvije u jednog od najboljih poznavalaca nemačke književnosti i kulture u Srbiji.

U naučnom i nastavnom radu profesor Krivokapić posebno se bavio Geteovim delom, nemačkom književnošću 20. veka, ali i srpsko-nemačkim književnim i kulturnim vezama. Bio je i urednik časopisa *Filološki pregled*, prodekan Filološkog

* Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Lorenza Jäger 9 Osijek; e-mail: babijosip7@gmail.com

fakulteta u Beogradu, suosnivač i predsednik Geteovog društva u Beogradu, te član upravnog odbora Geteovog društva u Vajmaru.

Doktorska disertacija „Poetska slika vode u Geteovom delu“ – odbranjena na Filološkom fakultetu u Beogradu 1972, a objavljena iste godine u fakultetskoj ediciji – prvi je naučni rad profesora Krivokapića, a ujedno i jedan od najznačajnijih. Postupke imanentnog pristupa Emila Štajgera i Volfganga Kajzera, koji je u to vreme bio aktuelan i popularan u nemačkoj nauci o književnosti, M. Krivokapić tu uspešno spaja sa nešto starijim pristupima, tj. sa metodama duhovnoistorijske, pozitivističke i filološke interpretacije, koje su bile bliže stavovima njegovog mentora Miljana Mojaševića. Polazeći od zapažanja Vilhelma Emriha da kod Getea postoji niz ključnih slika i simbola koji se u različitim situacijama provlače kroz čitavo delo ovog velikana nemačke književnosti, Mirko Krivokapić je uočio, sistematski istražio i precizno definisao poetsku funkciju motiva tj. simbola vode, koji se javlja na stotinama mesta u tekstovima iz različitih faza Geteovog stvaranja. Ta zapažanja M. Krivokapić je primenjivao paralelno, obogaćujući i produbljujući pri tome interpretaciju pojedinih tekstova.

Geteovim delom bavio se ne samo kao nastavnik na Filološkom fakultetu u Beogradu, nego i u čitavom nizu naučnih i stručnih radova, kao što su „Stradanja mladog Vertera“, *Književnost* 60, 1975, str. 420–434; napomene u knjizi J. V. Gete: „Patnje mladoga Vertera“ i „Izbor po srodnosti“, Beograd: Rad, 1982, str. 357–365, 367–370; napomene uz Geteova pisma „Važnija literatura o Geteu na stranim jezicima“, u: J. V. Gete: „Pisma“. Izabrao i komentarisao Mirko Krivokapić, Beograd, Rad, 1982, str. 461–512, 515–518; rad „‘Herman i Doroteja’ – Geteov kontroverzni ep“, u: *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnost* 5, 1983, str. 319–331; književnoistorijski prikaz u knjizi „Njemačka književnost 2“ (Zoran Konstantinović i dr.), Sarajevo/Beograd, 1987, str. 12–34; rad „Vajmarska klasika i – nikad kraja“ u: *Zbornik matice srpske za književnost i jezik* 42, 1994, str. 249–259; nekoliko tekstova o „Zapadno-istočnom divanu“: „Zapadno-istočni divan“, u: *NUR: časopis za kulturu i islamske teme* 10, 2001, str. 55–62, u: *Report on dialogue: scientific & cultural monthly (Teheran)* 2, 2002, str. 92–98; „Zapadno-istočni divan“ u zborniku radova „Hafiz i Gete“, priredila Anđelka Mitrović, Beograd 2003, Kulturni centar Islamske Republike Iran, str. 20–43; bibliografija u knjizi J. V. Gete: „Zapadno-istočni divan. Herman i Doroteja“, Sremski Karlovci 2004, Izdavačka knjižara Zorana Stojanovića, str. 327–339, 355–356, 357–372, 374–375. Za novo srpsko izdanje „Godina učenja Vilhelma Majstera“ napisao je bibliografiju i posebne napomene, te prikazao kontekst

nastanka tog dela (J. V. Gete „Godine učenja Vilhelma Majstera“. Priredili Aleksandra Bajazetov Vučen i Mirko Krivokapić. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci 2003, str. 533–534, 547–553, 553–556.

Posebno mesto u njegovom bavljenju Geteom pripada „Faustu“, kojem je profesort Krivokapić posvetio čitav niz radova, najčešće povezanih sa odličnim, više puta objavljivanim prevodom Branimira Živojinovića, („Faust“, predgovor u: Johan Wolfgang Gete: „Faust. Deo 1“, Provesta, Beograd 1984, str. 7–30; predgovor, napomene i hronologija u knjizi: J. V. Gete: „Faust“. Prosveta, Beograd 1991, str. 7–30, 211–225, 227–228; pogovor u izdanju: J. V. Gete: „Faust“. Gutenbergova galaksija, Beograd 1996, str. 207–229; pogovor „'Faust', vrhunac Geteovog stvaralaštva“ u izdanju J. V. Gete: „Faust“. CID, Podgorica 1997, str. 511–546; u „školskom“ izdanju „Fausta“ (Johan Wolfgang Gete: „Faust. Deo 1“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1999) napisao je predgovor („Geteovo književno delo“, str. 7–29), pogovor, napomene i hronologiju Geteovog života i dao pregled važnije literature o „Faustu“ na srpskom jeziku (str. 223–244, 245–258, 259–263, 264).

Kolegi i prijatelju – a u većem broju radova i saradniku – Branimiru Živojinoviću posvetio je i bibliografiju njegovog obimnog prevodilačkog opusa („Prevodilac Branimir Živojinović“, *Letopis Matice srpske* 456, 1995, str. 83–96. U engleskom prevodu: „The Translator Branimir Živojinović; Bibliography of the translator Branimir Živojinović“. Translated by Ivana Đorđević, *Serbian Literary Quarterly. New Series* 3, 1993, str. 39–50; 51–52).

Od radova vezanih za pisce Geteova doba treba pomenuti predgovor i napomene za Šilerovog „Valenštajn“ (Fridrih Šiler: „Valenštajn“. SKZ, Beograd 1990. predgovor str. VII–XXXVI, napomene str. 345–364), komentare uz prevod Šilerovih estetičkih spisa (Fridrih Šiler: „Pozniji filozofsko-estetički spisi“. Prevela s nemačkog Olga Kostrešević. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci / Novi Sad 2008, str. 432–452), te predgovor za prepisku Getea i Šilera (Johan Wolfgang Gete, Fridrih Šiler: „Prepiska“. Preveo s nemačkog Branimir Živojinović. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci / Novi Sad 2010, str. 5–13).

U radove koje je profesor Krivokapić posvetio Geteovom dobu ubrajaju se i tekstovi o trojici nešto mlađih Geteovih savremenika Novalisu, Helderlinu i Hajneu (napomene u knjizi Fridrih Helderlin: „Hleb i vino. Izabrane pseme“. Srpska književna zadruha, Beograd 1993, str. 261–290; pogovor knjizi Novalis: „Hajnrh iz Oftendingena“. Paideia, Beograd 1997, str. 176–182; pogovor i hronologija Hajneovog

života i rada u knjizi Hajnrih Hajne: „Lirski intermeco“. Gutenbergova galaksija, Beograd 2000, str. 101–111 i 113–114, te rad „Heine bei den Serben“ u zborniku „Serben und Deutsche. Bd. 2, Literarische Begegnungen“. Priredila Gabriella Schubert, Collegium Europaeum Jenense an der Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jena 2006, str. 183–205; 206–225).

Za nemačku književnost 20. veka vezani su radovi o nekolicini velikih pisaca tog razdoblja, od Rilkea i Tomasa Mana, Muzila i Hesea, do Kafke, Paula Celana, Maksa Friša i Gintera Grasa.

O Tomasu Manu profesor Mirko Krivokapić pisao je u časopisu *Savremenik* („Tomas Man i nemačka javnost“, *Savremenik* 53, 1976, str. 533–544) i u pogovoru „Tomas Man – reprezentant nemačke književnosti XX veka“ uz prevod „Čarobnog brega“ (T. Man: „Čarobni breg“. CID, Podgorica, 2005, str. 825–854). O Rilkeu je također pisao u nekoliko navrata (predgovor na srpskom i na nemačkom, te napomene u bibliografiji „Rajner Marija Rilke u Jugoslaviji“. Bibliografija 1908–1975“, Radisav Cajić i Silvija Đurić, Narodna biblioteka Srbije, Beograd 1979, str. 5–13, 14–24), a potom za nemačku publiku o recepciji Rilkeovog dela u Jugoslaviji („Aspekte der Rilke-Rezeption im serbokroatischen Sprachraum“, u zborniku „Rainer Maria Rilke und Österreich. Symposion im Rahmen des Internationalen Brucknerfestes 1983 Linz“. Linzer Verlagsgesellschaft mbH, Linz 1986, str. 166–172), te u predgovoru za Živojinovićev prevod Rilkeovog čuvenog romana „Zapisi Maltea Lauridsa Brigea“ (pod naslovom „Križa pripovedanja i egzistencije“, u: Rajner Marija Rilke: „Zapisi Maltea Lauridsa Brigea“, Nolit, Beograd 1996, str. 7–29).

Delu Franca Kafke posvećeno je također nekoliko radova: pogovor „Pogled na delo Franca Kafke“ i hronologija Kafkinog života i rada u knjizi Franc Kafka: „Pisma“. Nolit, Beograd 1984, str. 451–489, 493–502; rad „Die Anfänge der Kafka-Rezeption im serbokroatischen Sprachraum“ u zborniku „Franz Kafka in der kommunistischen Welt. Kafka-Symposion 1991 Klosterneuburg“. Böhlau Verlag, Wien 1993, str. 62–73; predgovor „Svet Franca Kafke“ uz srpski prevod „Procesa“, gde M. Krivokapić daje i hronologiju Kafkinog života i pregled važnije literature na srpskom jeziku o tom Kafkinom romanu (Franc Kafka: „Proces“. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 2001, str. 7–32, 243–248, 249).

Pored već pomenutih radova valja istaći i sledeće tekstove: predgovor Grasovom „Dečjem dobošu“ (G. Gras: „Dečji doboš. Knjiga 1“. Predgovor i priređivanje Mirko Krivokapić. Prosveta i dr, Beograd 1982, str. 7–24); pogovor „Herman Hese, pisac i humanista“ uz Živojinovićev prevod poznatog romana „Igra saklenih perli“

(Herman Hese: „Igra đinđuvama“, CID, Podgorica 2003, str. 477–499); predavanje o Heseu na Kolarčevom narodnom univerzitetu objavljeno pod naslovom „Igra staklenim perlama – pokušaj tumačenja“ u zborniku „Herman Hese“. Kolarčev narodni univerzitet, Beograd 1979, str. 45–61; pogovor „Čovek bez osobina – pokušaj duhovnog ovladavanja svetom“ uz Živojinovićev prevod velikog, a nedovršenog Muzilovog romana (Robert Muzil: „Čovek bez osobina“. Preveo Branimir Živojinović. Pogovor Mirko Krivokapić. CID, Podgorica 2006, str. 1245–1262); pogovor uz Živojinovićev prevod čuvene Celanove „Fuge smrti“ (Paul Celan: „Fuga smrti“. Preveo Branimir Živojinović. Nolit, Beograd 2008, str. 317–332).

Ovom uvidu u naučni i stručni opus profesora dr Mirka Krivokapića treba dodati rad na dvema antologijama nemačke lirike („Nemačka lirika dvadesetog veka“. Predgovor Mirko Krivokapić, u: „Antologija nemačke lirike XX veka“. Priredili Ivan V. Lalić i Branimir Živojinović, Nolit, Beograd 1976, str. 5–32; „Antologija nemačke lirike. Od Getea do naših dana (1780–1980)“. Sastavili Mirko Krivokapić i Branimir Živojinović. Naučna knjiga, Beograd 1990, drugo izdanje 1998).

Prikaz delovanja profesora Mirka Krivokapića ne bi bio potpun ako ne bismo pomenuli i njegove radove o srpsko-nemačkim književnim i kulturnim vezama, od kojih bi svakako trebalo izdvojiti „Jakob Grim kod Jugoslovena u toku poslednje decenije (1963–1973)“ (*Naučni sastanak slavista u Vukove dane 4*, Beograd 1974, sv. 2, str. 115–122), prilog o istoriji nemačke nauke o književnosti u Srbiji („Zur Geschichte der deutschen Literaturwissenschaft in Serbien“ u: „Deutsch und Auslandsgermanistik in Mitteleuropa. Dokumentation einer internationalen Konferenz, 10.–12. Oktober 1996, Warszawa“. – Warszawa : Graf-Punkt, 1998, str. 167–177) i rad o srpskoj germanistici od 1904. godine do danas („Srpska germanistika od 1904. do naših dana. Prilog istoriji književnonaučne germanistike u Srbiji“, u: *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, 1/4, Beograd 2007, str. 257–266).

Izvan uže književnonaučne sfere profesora Mirka Krivokapića, ali jednako značajan je i njegov redaktorski rad na rečniku nemačko-srpskog i srpsko-nemačkog jezika, koji se do sada pojavio u više izdanja („Nemačko-srpski i srpsko-nemački rečnik. I deo“. Branislava Popović i dr. Redaktori Jovan Đukanović, Mirko Krivokapić i Branimir Živojinović; „Nemačko-srpski i srpsko-nemački rečnik. II deo“. Jovan Đukanović i dr. Redaktori Jovan Đukanović i Mirko Krivokapić. Beograd, BIGZ, 2005).

Sabrani radovi profesora Krivokapića o nemačkoj književnosti objavljeni su 2011. godine (Mirko Krivokapić: „Nemačka književnost. Članci i rasprave“. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad 2011).

Ovim i drugim naučnim i stručnim publikacijama, kao i višedecenijskim predagoškim radom, profesoresor dr Mirko Krivokapić trajno je zadužio beogradsku i srpsku univerzitetsku germanistiku, koja će ga pamtiti kao vrsnog poznavaoa nemačke književnosti, a pre svega književnosti Geteovog doba i književnosti 20. veka.